

Асалога чытання

БУЛІНГ, КАХАННЕ, ПРАБЛЕМЫ ЎЗАЕМААДНОСІН...

Адказы на якія пытанні шукаюць у кнігах сучасныя падлеткі?

Ці можна захапіць чытаннем школьнікаў? Для бібліятэкараў і настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры гэта пытанне стаіць асабліва востра, бо дамінаванне рускай мовы шматразова ўскладняе ім задачу. Напярэдадні Дня беларускага пісьменства ў краіне стартавала міжнародная акцыя «Чытаем беларускія кнігі».

Знайсці ключык

— Яе мэта — папулярызацыя беларускай літаратуры сярод падрастаючага пакалення, — расказала **Алена ЧАРНЯЎСКАЯ**, намеснік дырэктара дзяржаўнай установы «Цэнтралізаваная сістэма бібліятэк горада Мінска» — галоўнага арганізатара акцыі. — Да ўдзелу запрашаюцца дзеці і падлеткі ва ўзросце да 15 гадоў. Ад іх патрабуюцца зняць і зманціраваць відэаролік з прачытаннем твора ці ўрыўка з твора беларускага пісьменніка. Фармат відэароліка — AVI, MOV, MP4 ці MPEG. Максімальная працягласць — не больш як тры хвіліны. Вельмі спадзяёмся, што акцыю падтрымаюць і школьнікі з іншых краін. Больш падрабязную інфармацыю можна знайсці на нашым сайце www.childlib.by.

Па словах Алены Чарняўскай, у сталічных бібліятэках сёння сфарміраваны якасны кніжны фонд, які адпавядае запытам чытачоў. Асабліва ўвага надаецца менавіта беларускай кнізе, у падтрымку якой праводзіцца шмат мерапрыемстваў.

— Маладыя бацькі шмат увагі ўдзяляюць падрыхтоўцы сваіх дзяцей да школы. І дзякуй беларускім выдавецтвам, якія звярнулі ўвагу на недахоп літаратуры на беларускай мове менавіта для дашкольнікаў. Апошнім часам з'явіліся дастойныя аўтары і кнігі, якія хочацца прасоўваць і прапаноўваць іх чытачу. Для малодшых школьнікаў таксама з'явіліся добра ілюстраваныя кнігі з цікавым сюжэтам.

Кожная бібліятэка распрацоўвае ўласны план падтрымкі бела-

Фота Алены ЧАРНЯЎСКОЙ

рускага чытання. Напрыклад, у бібліятэцы № 14 рэалізоўваецца праект «Шпарка па-беларуску». Нярэдка ўпершыню з беларускай мовай дзіця сутыкаецца толькі ў школе. І працэс яе прыняцця праходзіць даволі складана. Мы імкнёмся зрабіць так, каб бар'ер ва ўспрыманні беларускай мовы знік. А ў дзіцячай бібліятэцы дзеці знаёмяцца з беларускімі словамі, аўтарамі твораў у нямушанай абстаноўцы, яны кантактуюць на роднай мове паміж сабой і такім чынам знікаюць стрэсавыя фактары.

У нас працуюць сапраўдныя прафесіяналы сваёй справы, якія імкнуцца ісці ў нагу з часам — бібліятэкары ведаюць падыходы да юных чытачоў: як захапіць іх увагу і не напужаць тоўстай кніжкай. Яны могуць знайсці ключык да кожнага дзіцяці, каб малое палюбіла кнігу і не забылася пра бібліятэку.

Роля педагога

— У дзяцей насамрэч вельмі маленькі слоўнік запаса, бо дома бацькі з ім не размаўляюць на роднай мове, — пагаджаецца **загадчык сталічнай дзіцячай бібліятэкі № 4 Наталля ОТЧЭСКАЯ**. — Таму ў нашай установе дзейнічае інтэрактыўны краязнаўчы гурток з міні-музеем «Беларуская хатка». Там можна патрымаць у руках драўляныя лыжкі, посуд з гліны, прадметы дэ-

каратыўна-прыкладнога мастацтва, лялькі з саломы і гэтак далей. Вядома, у гэтай хатцы «жывуць» і кнігі: мы прэзентуем там навінкі і разам з дзецьмі чытаем услях. Яны павінны чуць родную мову. Усе незразумелыя словы адразу ж тлумачым, у тым ліку і з дапамогай гульні. Напрыклад, дзецям вельмі падабаецца гуляць у «Слоўнікавы джэм», калі мы дастаем са слоічка паперкі з беларускімі словамі і перакладаем на рускую. Так іх лексічны запас актыўна папаўняецца.

Зразумела, асоба настаўніка на сто працэнтаў вызначае, што будуць дзеці чытаць і ці будуць чытаць увогуле. Педагог павінен сачыць за тым, як сёння развіваюцца паэзія, проза, драматургія, якія новыя імёны з'яўляюцца ў літаратуры. А калі настаўнік сам не чытае і нічым не цікавіцца, то як ён можа заахвоціць да чытання дзяцей?

— Што мы заўважылі: сучасныя маладыя настаўнікі сочаць за навінкамі беларускай літаратуры. Гэта мы бачым па спісах літаратуры, з якой прыходзяць да нас іх вучні. Напрыклад, калі ў бібліятэцы з'явіліся творы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, толькі мы ведалі, наколькі яны цікавыя. А цяпер і настаўнікі рацяць гэтага аўтара сваім вучням, бо яны самі маюць дзяцей і ведаюць, што іх захапляе, — кажа **Наталля Отчэская**. — Па нашых назі-

раннях, ёсць тэмы, якія хацелася б бачыць у сучаснай беларускай літаратуры. Падлеткаў хвалюць тэмы булінгу, кахання, узаемаадносін, сацыяльнага сіроцтва. І нярэдка бібліятэкар першы даведваецца пра тое, што адбываецца ў душы таго ці іншага дзіцяці — па той літаратуры, якую ён шукае. Хлопчык ці дзяўчынка не могуць прыйсці са сваімі пытаннямі да настаўніка ці бацькоў і звяртаюцца да кнігі ў пошуках адказу. Я як маці падлетка выдатна разумею, што літаратуры для сучаснай моладзі не хапае, і не мае значэння, на якой мове яна будзе напісана.

Падлеткі любяць кнігі, у якіх галоўныя героі — іх ровеснікі, дзе можна знайсці адлюстраванне штодзённага жыцця. Ёсць інтарэс і да такіх тэм, як хваробы, смерць. Яны хвалюць і цікавяць дзяцей ва ўсе часы. А дарослыя не заўсёды адважваюцца гаварыць з імі пра гэта.

Класікі побач

У сталічнай дзіцячай бібліятэцы № 2 працуе «Кабінет пісьменніка».

— Сустрэчы з літаратарамі — адна з формаў папулярызацыі беларускай кнігі, — тлумачыць **загадчык бібліятэкі Ганна КУДАР**. — Мы рэалізоўваем гэты праект пры падтрымцы Саюза пісьменнікаў Беларусі. Сёлета адбылося ўжо 13 візітаў аўтараў да сваіх чытачоў. Нават у складаны 2020 год мы ад такіх сустрэч не адмаўляліся. Важна, што дзеці могуць прынесці прафесіяналам свае творы, пачуць іх меркаванне і атрымаць кансультацыю. А яшчэ яны могуць абняць жывога класіка. Зразумець, што пісьменнікі — гэта не толькі партрэты ў падручніках. Яны жывуць побач з намі...

Ганна Кудар канстатвала, што з сучаснымі творамі бібліятэкі не адчуваюць дэфіцыту, а вось кнігі многіх аўтараў, якія ўваходзяць у школьную праграму і карыстаюцца павышаным попытам, трэба было б перавыдаць. Тую ж «Насцечку» Кузьмы Чорнага. Дарэчы, гэты

твор застаецца актуальным і для сучасных падлеткаў.

«Калі наш чытач просіць кнігу, якая апошні раз выдавалася ў 1969 годзе, але настаўнік уключыў яе ў спіс для чытання, то мы не можам яму дапамагчы. Таму адпраўляем у Нацыянальную бібліятэку, — канстатвала яна. — У нашай бібліятэцы яшчэ можна знайсці кнігі, выдадзеныя ў 1979—1980 гадах, але не ранейшыя. Ёсць кнігі, якія прадстаўлены толькі ў адным экзэмпляры».

Да пандэмічных часоў у сталіцы праводзіўся Фэстываль сямейнага чытання, падчас якога вызначаліся самыя актыўныя чытачы. У Мінску ёсць сем'і, якія бяруць па 30 кніг у месяц на ўсіх: і для дзяцей, і для дарослых. Ёсць і сем'і, што запісаныя адначасова ў пяць-шэсць бібліятэк. Калі ў адной з іх ёсць чарга на літаратуру, якая цікавіць, у іншай можа і пашанцаваць. Увогуле, у кожнай бібліятэцы ёсць чэргі на пэўную літаратуру, прычым не толькі праграмную. Напрыклад, той жа «Гары Потар» не страчвае сваёй папулярнасці і ніколі не пыліцца на кніжных паліцах. Вельмі добра чытаюцца творы творчага тандэма Андрэя Жвалеўскага і Яўгеніі Пастэрнак.

Што датычыцца школьнай праграмы па беларускай літаратуры, то да яе застаюцца пытанні. Ці могуць творы, якія ствараліся ў пачатку XX стагоддзя, быць сучасныя для цяперашніх школьнікаў? Наколькі актуальныя яны для іх? Старшакласнікі часта кажуць з папрокам пра школьную праграму: «Селянін скончыўся, пачалася вайна...» Да таго ж, наколькі дзецям зразумелыя словы, якія ўжываюцца іх аўтарамі? Многія прадметы і паняцці даўно выйшлі з ужытку. Але малазразумелымі словамі і дыялектызмамі грашыць і сучасная літаратура. І педагогі, і бібліятэкары ўпэўненыя, што творы для дзяцей павінны быць напісаныя прастай мовай, бо нават дарослыя не ведаюць некаторых слоў і не могуць іх растлумачыць.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Лакацыі актыўнасці

ЛАГЕР-ФОРУМ ДЛЯ ПРАВЕРКІ СІЛ

У самым канцы мінулага тыдня «Чырвонку. Чырвоную змену» запрасілі на маладзёжны фэстываль. Лагер удзельнікаў размясціўся на беразе возера Гаць, што за трыццаць кіламетраў ад Баранавіч. Шчыра кажучы, у першы дзень форуму надвор'е не радавала. Было складана ўявіць: ці атрымаецца правесці тры дні ў палатцы? Але арганізатары запэўнілі, што мерапрыемства пройдзе ў любым выпадку. З усёй Брэсцкай вобласці сабралася 17 каманд, якія мусілі спаборнічаць за права называцца самымі актыўнымі, пазітыўнымі і спартыўнымі актывістамі.

...Пакуль я дабралася да месца правядзення форуму, дождж спыніўся. І возера сутрэла мяне і іншых удзельнікаў сонечнымі прамянямі і хваёвым пахам. Першы, каго заўважыла, быў ветлівы малады мужчына, які дапамагаў удзельнікам ставіць палаткі і распальваць вогнішча. Аказалася, што гэта

Юрый СЕГЯНЮК — першы сакратар Брэсцкага абласнога камітэта БРСМ, аднаго з асноўных арганізатараў форуму:

— Гэта наш сёмы фэстываль — ён стаў ужо пэўнай традыцыяй. Важна адзначыць, што бягучы год стаў рэкордным, таму што на яго сабралася больш за

чатырыста чалавек. У мерапрыемстве бярэ ўдзел працоўная моладзь. Гэта не проста турэлёт са звыклымі спаборніцтвамі, мы таксама праводзім яго як дыялогавую пляцоўку, а яшчэ прапаноўваем удзельнікам вырашыць інтэлектуальныя

заданні. Кожны актывіст БРСМ можа паспаборнічаць за найвышэйшыя месцы ў вобласці. Хацелася б адзначыць, што такія мерапрыемствы будуць працягвацца.

Нарэшце, надышоў час для самага цікавага: пачаліся гульні. Тыя, хто мог па-

хваліцца добрай спартыўнай падрыхтоўкай, удзельнічалі ў спартыўным блоку. Яны перацягвалі канат, гулялі ў дартс, праходзілі спартыўна-турыстычную паласу. А самыя смелыя і дужыя спаборнічалі ў падняцці гіры. Моладзь, схільная да навукі, прадэманстравала свае інтэлектуальныя магчымасці падчас квізу і бліц-турніру «Моладзь Беларусі». Адпачыць і расслабіцца атрымалася дзякуючы таленавітым актывістам, якія правялі канцэрт сучаснай поп-музыкі.

Але «Прыбужжа-2021» — не толькі спаборніцтвы і конкурсы. У першую чаргу гэта — летнік на беразе возера. Складана ўявіць, што можа быць лепшае за летнія дні, якія ты правёў у кампа-

ніі сяброў на прыродзе... Я памятаю, як пасля дзясятага класа разам са сваімі аднакурснікамі трапіла ў палатчны лагер. Гэта той вопыт, які застаецца з табой на ўсё жыццё. Гаворка ідзе не толькі пра ежу з вогнішча і купанне ў рацэ. Тут важна іншае: праверка твайго акружэння ў экстрэмальных умовах. Мяркую, што ўдзельнікі форуму са мною пагодзяцца. За гэтыя тры дні яны не толькі правярылі свае сілы, але і правялі час з карысцю.

...На развітанне возера падарыла нам дзіўны жнівеньскі заход сонца і цішыню старога лесу. Хочацца спадзявацца, што наступнае лета таксама не расчаруе.

Арына КАРПОВІЧ.
Фота арганізатараў.

ЗВЯЗДА